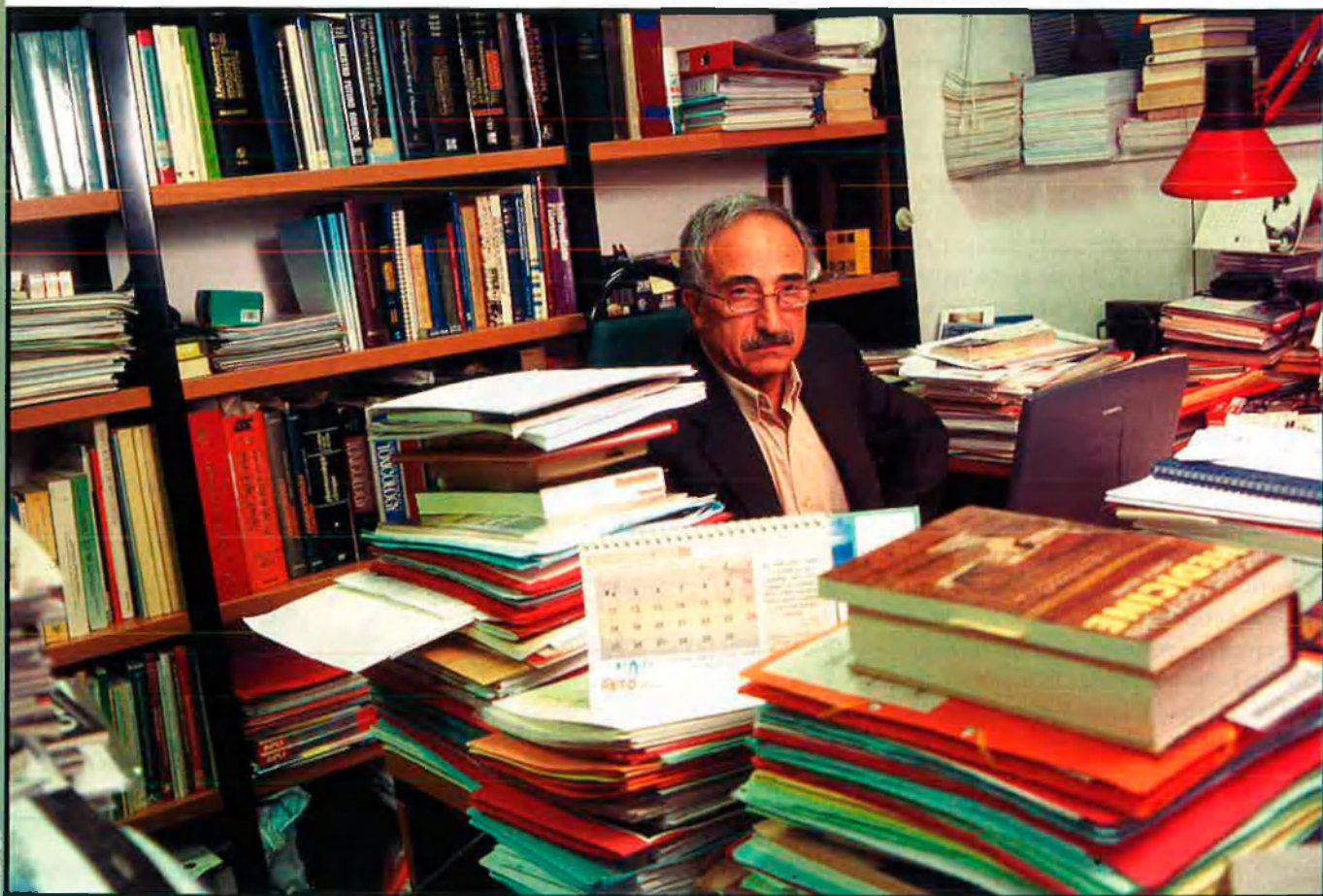

“Les substàncies més tòxiques són les naturals”

Eduard Rodríguez Farré

Toxicòleg

Com presentaria la toxicologia ambiental a aquells que la desconeixen?
—Margalef defineix una substància contaminant com la que està fora de lloc. Moltes vegades hom pensa que les substàncies tòxiques són únicament les substàncies artificials, mentre que n'hi ha tant de naturals com d'artificials. Les substàncies més tòxiques són les naturals. Aquell concepte tant

de moda que tot allò “natural” és bo no deixa de ser una fal·làcia.

—Vostè va ser director del pla estatal de toxicologia. Quins resultats va obtenir aquest pla?

—Va ser un pla que es va dur a terme entre la fi dels anys vuitanta i principi dels noranta. Pretenia potenciar els estudis d'investigació en el terreny de la toxicologia i formar-hi professionals.

Va durar tres anys; després, la toxicologia es va integrar com a part del programa nacional de biomedicina fins que finalment va desaparèixer.

Les autoritats, i amb això vull ser taxatiu, només es preocupen dels problemes d'investigació toxicològica quan es produeix un accident o una desgràcia, quan hi ha hagut la síndrome tòxica o el problema de les dioxines. Però encara

manca un sistema científic potent capaç d'actuar quan hi ha problemes toxicològics.

—Hi ha certa confusió amb el que s'anomena la societat de risc, que, de fet, és més aviat la societat de la resignació...

—El principi de precaució és un concepte bastant nou; continua sent molt difícil la seva aplicació, perquè hi ha grans resistències i molta resignació: "Les coses passen —diuen— perquè han de passar", en lloc de tenir previsions per evitar que passin aquestes coses. És cert que el risc 0, des del punt de vista científic, no existeix. Sempre hi ha un risc per qualsevol cosa, des de sortir al carrer... El que cal tenir present és que la definició de risc és un concepte matemàtic: la probabilitat que succeeixi un efecte, sigui quin sigui.

—De fet, el que sovint alarma la població no és tant el repte o els problemes, sinó el que anomenaríem les tres *i*, que són la irresponsabilitat, la incompetència i la impunitat.

—Exacte. Hi ha irresponsabilitat per part de certa gent. Dins d'un sistema de producció d'aliments, dins d'un sistema de control ambiental, la presència de grups o sectors irresponsables pot contrarestar-se amb una bona estructura normativa i unes mesures de control adients per evitar el risc. Com més completes són les avaluacions d'impacte ambiental, els controls ocupacionals, els controls d'abocaments..., més es redueix el risc, i això és la precaució.

—L'any passat l'Agència Europea de Medi Ambient va presentar un primer estudi en què es relacionava no haver respectat el principi de precaució amb els danys econòmics derivats d'aquest oblit.

—Quan entra en joc el factor econòmic les coses es tornen molt més problemàtiques. Aquests estudis són molt importants i molt interessants, però en el moment en què una avaluació de risc implica que s'han de fer inversions per prevenir una sèrie de problemes les coses es compliquen. Cal pensar que una cosa són les recomanacions que es poden fer amb base a estudis científics o amb base a estudis econòmics, i una altra cosa són les aplicacions polítiques. Tots els organismes científics són assessors, però mai no executen. Quan es

parla de risc, cal diferenciar l'anàlisi del risc, que és complex, que es pot sistematitzar i que implica una actuació científica, de la gestió del risc, condicionada per les decisions polítiques i econòmiques.

—Recentment un grup de científics ha demanat l'eliminació dels contaminants orgànics persistents, els COP.

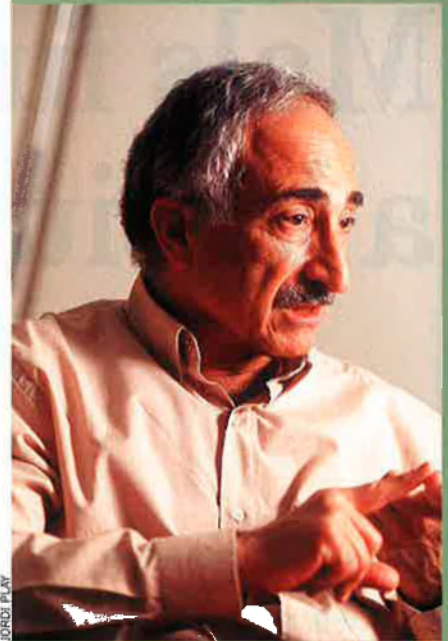
—Bé, jo sóc un dels firmants d'això. Normalment, d'aquestes substàncies tòxiques, per establir-ne els efectes, has d'investigar amb animals experimentals. Hi ha alguns casos en què sí que es pot investigar amb persones: aquestes són les aportacions que fa l'epidemiologia, sobretot en l'àmbit dels estudis ocupacionals, que tenen en compte els treballadors que estan exposats a un seguit de productes amb efectes sobre la salut. En el cas de l'epidemiologia ambiental, tot resulta més difícil: calen anys de seguiment.

—La càrrega de la prova, diuen, és la que preval...

—Aquest és el criteri jurídic, que avui està sorgint tant als Estats Units com a Europa... Hi ha una pressió industrial molt forta davant la qual, si tu no pots demostrar els efectes d'un producte en persones, la denúncia no té cap sentit.

Es volen aixecar les restriccions que s'han establert i abaixar els nivells de seguretat, condicionats per pressions essencialment econòmiques. Però la comunitat científica és una comunitat que no és homogènia. Dins d'aquesta hi ha gent que no dóna importància a aquests aspectes, treballa en el sector que treballa. El sector mediambiental o el sector ecologista, per dir-ho d'alguna manera, estava molt preocupat en el seu moment pels impactes ambientals que eren molt evidents i es va avançar enfront de molts dels problemes que s'estaven plantejant en relació amb la salut humana. M'estic referint als problemes del mar, dels sistemes aquàtics, als problemes sobre els animals silvestres, sobre la flora. Per contra, la salut sembla que no tenia massa importància... És com si li tinguéssim un cert respecte; fins i tot, diria que sembla que entrem en un sector que és tabú.

Jordi Bigues

Biografia

Eduard Rodríguez Farré

(Argelers, Rosselló, 1941). Metge, amb estudis de neurotoxicologia, radiacions, farmacologia i cirurgia. Arran de la síndrome tòxica, en els darrers quinze anys s'ha especialitzat en toxicologia. Ha estat assessor d'organitzacions ecologistes, del govern i de l'Organització Mundial de la Salut (OMS).

Membre del Comitè Científic de Medicaments i Dispositius Mèdics de la Unió Europea, investigador de l'Institut d'Investigacions Biomèdiques de Barcelona, membre del Consell Superior d'Investigacions Científiques (CSIC), estudia els efectes i els mecanismes d'acció en agents farmacològics i dels xenobiòtics ambientals sobre el sistema nerviós central, mitjançant l'ús de models neurals *in vitro*.